
ARTYKUŁY

„Studia Pastoralne” 2022, nr 18, s. 13-22

Ks. Henryk Olszar

Uniwersytet Śląski w Katowicach

ORCID: 0000 0002 1585 4637

„ODBYWAĆ WSPÓLNA DROGĘ”. SYNODY – PUNKTY ZWROTNE W DZIEJACH KOŚCIELNYCH

“TO MAKE A JOINT JOURNEY”

SYNODS – TURNING POINTS IN THE HISTORY OF THE CHURCH

ABSTRACT:

Synody były dla Kościoła okazją do słuchania i dialogu duchownych i świeckich na poziomie lokalnym. W starożytności podejmowały one istotne kwestie doktrynalne i dyscyplinarne w Kościele w kontekście pojawiających się herezji. Dokumenty tych synodów stanowią do dziś wyjątkowe źródło badań teologicznych. Synody katowickie z lat 1972-1975 i 2012-2016 wyrażały wspólną troskę „o bycie Kościołem i bycie w Kościele”.

Synods were an opportunity for the Church to listen to and dialogue between clergy and laity at the local level. In antiquity, they raised important doctrinal and disciplinary issues in the Church in the context of emerging heresies. The documents of these synods still constitute a unique source of theological research. The Katowice synods of 1972-1975 and 2012-2016 expressed common concern “for being the Church and being in the Church”.

Słowa kluczowe: synod, komisje, obrady, dokumenty, Katowice

Keywords: synod, commissions, deliberations, documents, Katowice

WSTĘP

Przeczytałem *Vademecum Synodu o synodalności* – oficjalny podręcznik słuchania i rozeznawania w Kościołach lokalnych, napisany na potrzeby pierwszego etapu (do kwietnia 2022 r.) rozpoczętego właśnie XVI Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów, którego temat brzmi: „Ku Kościołowi synodalnemu: komunია, uczestnictwo i misja”. Tworząc poprzez synod okazję do słuchania i dialogu na poziomie lokalnym, papież Franciszek wezwał Kościół do ponownego odkrycia jego

głęboko synodalnej natury. To ponowne odkrycie synodalnych korzeni Kościoła wiąże się z procesem pokornego i wspólnego uczenia się, w jaki sposób Bóg wzywa nas do bycia Kościołem w trzecim tysiącleciu¹. Trudno nie zauważyć dobrych stron tego wydarzenia. Godna podkreślenia jest choćby intrygująca deklaracja, że celem synodu nie jest tworzenie dokumentów, ale to, by „się zrodziły marzenia, powstały prorocstwa i wizje, rozkwitły nadzieje, umocniła się ufność, zostały opatrzone rany, nawiązały się relacje, wstał świt nadziei, by uczono się od siebie nawzajem i budowano pozytywną wyobraźnię, która oświeci umysły, rozpali serca, przywróci rękami siły”². Warto też zwrócić uwagę na wstępną zapowiedź-konstatację, że „w obliczu aktualnych znaków czasu konieczna jest zmiana mentalności i struktur kościelnych”³.

Znaleźliśmy się w przełomowym momencie życia Kościoła i świata: przeżywamy globalną pandemię, konflikty lokalne i międzynarodowe, rosnący wpływ zmian klimatycznych, migracje, różne formy niesprawiedliwości, rasizm, przemoc, prześladowania i pogłębiające się nierówności między ludźmi. Stwarza to sprzyjającą okazję do ożywienia Kościoła w krytycznym momencie historii ludzkości, gdy wiele Kościołów lokalnych stawia czoła różnorodnym pytaniom o dalszą drogę⁴. Nie mamy prawa milczeć⁵ w „świecie, który zwariował”⁶.

TERMINOLOGIA I DOKUMENTY

Synod (greckie σύνδοχος i łacińskie *synodus*) to starożytne i czcigodne słowo w Tradycji Kościoła, którego znaczenie przywołuje najgłębsze treści Objawienia. Wskazuje ono na drogę, po której lud Boży idzie razem⁷. Odnosi się również do Pana Jezusa, który przedstawia siebie samego jako „drogę i prawdę, i życie”⁸ i do faktu, że chrześcijanie, idąc za Nim, początkowo byli nazywani „zwolennikami drogi”⁹.

¹ *Ku Kościołowi synodalnemu: komunია, uczestnictwo i misja. Vademecum Synodu o synodalności. Oficjalny podręcznik słuchania i rozeznawania w Kościołach lokalnych: etap pierwszy [październik 2021 – kwiecień 2022] w diecezjach i konferencjach episkopatów prowadzący do Zgromadzenia Synodu Biskupów w październiku 2023 roku*, Watykan 2021, s. 6.

² Tamże, s. 9-10.

³ Tamże, s. 10.

⁴ Tamże, s. 7.

⁵ Zob. J. Królikowski, *Nie mamy prawa milczeć! Apologia Kościoła*, Kraków 2021.

⁶ W. Łysiak, *Dół*, Warszawa 2021, s. 17.

⁷ Zob. H.J. Sieben, *Synode. Synodalität. I. Historisch-theologisch*, w: *Lexikon für Theologie und Kirche*, t. 9, Freiburg–Basel–Rom–Wien 2006, kol. 1186-1187. Por. M. Sitarz, *Synod*, w: *Encyklopedia katolicka* [dalej: EK], t. 18, red. E. Gigilewicz, Lublin 2013, kol. 1339-1341.

⁸ J 14,6. *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu. Najnowszy przekład z języków oryginalnych z komentarzem*, Częstochowa 2008, s. 2369.

⁹ Por. Dz 9,2; 19,9.23; 22,4; 24,14.22. Zob. Tamże, s. 2407, 2430-2431, 2437-2438, 2441-2442.

„Podążanie razem” lub „biegnięcie razem” jest w istocie tym, co najlepiej realizuje i ukazuje naturę Kościoła jako pielgrzymującego i misyjnego ludu Bożego¹⁰.

Starożytne synody, stanowiące zgromadzenia pasterzy i przedstawicieli wspólnot chrześcijańskich, podejmowały istotne kwestie doktrynalne i dyscyplinarne w Kościele w kontekście pojawiających się herezji, szukając sposobu wiernego wyrażenia prawdy zawartej w Słowie Bożym. Dokumenty tych synodów stanowią wyjątkowe źródło badań teologicznych (łacińskie *locus theologicus*), gdyż mają charakter wypowiedzi dogmatycznych. Najlepszym polskim opracowaniem naukowym zachowanych dokumentów synodów Kościoła jest wielotomowy zbiór *Acta synodalia (Dokumenty synodów)* z serii „Synodi et Collectiones Legum” („Synody i Kolekcje Praw”) w układzie i opracowaniu ks. dr. hab. Arkadiusza Barona, prof. UPJPII i ks. prof. dr. hab. Henryka Pietrasa SI, drukowany od 2006 r. przez Wydawnictwo WAM w Krakowie¹¹. Najstarszym okresem udokumentowanych synodów eklezjalnych, odbywających się od roku 245 do roku 325, czyli do soboru ekumenicznego w Nicei, zajął się ks. prof. dr. hab. Włodzimierz Wołyniec w książce *Teologia synodalna*, wydanej w 2020 r. przez Księgarnię św. Jacka w Katowicach¹².

POCZĄTKI INSTYTUCJI SYNODALNEJ

Na Wschodzie od końca drugiego stulecia po Chrystusie na synodach zbierali się sąsiadujący ze sobą biskupi bądź biskupi określonych regionów. Były to synody regionalne. Do pierwszego takiego synodu, poświadczonego w sposób pewny, doprowadził około 195 r. spór o datę obchodzenia uroczystości Zmartwychwstania Pańskiego. Prawdopodobnie z inicjatywy rzymskiego biskupa Wiktora I (189-199)¹³ zwołano synody w Italii, Galii, Azji, Poncie (nadmorskiej części Kapadocji), Osroene (królestwie założonym przez nabatejskie lub arabskie plemiona pochodzące z północnej Arabii) i Palestynie. Problemami bardziej złożonej natury były również pytania o to, czy chrzest członków grup heretyckich, jeśli powracali oni do Kościoła powszechnego, należało uważać za ważny (ok. 255/256 r.) lub pytanie o traktowanie „upadłych” w czasie prześladowań (w latach 250-251), którzy na skutek ucisku zaparli się wiary, albo też pytanie o pokutę po ciężkich wykroczeniach. Jako doradcy, wnioskodawcy i wnoszący skargi niekiedy na synodach północnoafrykańskich, syro-palestyńskich i małoazjatyckich obecni byli przebiterzy i diakoni, a także osoby świeckie, przynajmniej w roli widzów – bez

¹⁰ *Ku Kościołowi synodalnemu: komunია, uczestnictwo i misja. Vademecum Synodu o synodalności...*, s. 8.

¹¹ *Acta Synodalia*, t. 1: 50-381, ukł. i oprac. A. Baron, H. Pietras, Kraków 2006; *Acta Synodalia*, t. 4: 381-431, ukł. i oprac. ciż, Kraków 2010; *Acta Synodalia*, t. 6: 431-504, ukł. i oprac. ciż, Kraków 2012; *Acta Synodalia*, t. 12: 553-600, ukł. i oprac. ciż, Kraków 2020.

¹² W. Wołyniec, *Teologia synodalna*, t. 1: 245-325, Katowice 2020, s. 17-18.

¹³ *Leksykon papieży*, red. R. Monge, Kraków 2008, s. 38-39.

prawa głosu. Odpowiadało to świadomości starożytnego Kościoła: to, co dotyczyło wszystkich, musiało być omawiane w obecności kościelnej opinii publicznej. Oczywiście tylko biskupi byli uprawnieni do głosowania. Postanowienia tego rodzaju synodów przekazywane były w duchu *communio* innym ważnym Kościołom, co jeszcze wyraźniej podkreślało ich „katolicki” charakter. Przykładem niech będzie synod w Antiochii w 268 r., gdzie Pawła z Samosaty wygnano „z katolickiego Kościoła, jak daleko sięga niebo”¹⁴. Ojcowie synodu w tej sprawie wysłali listy do biskupów Rzymu i Aleksandrii z prośbą o przyłączenie się do wyroku¹⁵.

Instytucja synodu była niezwykle ważna, bowiem stanowiła przeciwwagę dla autokratycznej władzy poszczególnych biskupów. Nie istniała przecież jeszcze żadna wyższa instancja, do której można by się zwracać ze skargami. Do synodu mogli apelować prezbiterzy, diakoni, a nawet świeccy, jeśli mieli jakąś skargę przeciw biskupowi¹⁶. Na synodzie biskupi mogli być pociągani do odpowiedzialności, a w skrajnych przypadkach nawet złożeni z urzędu. Pytamy w tym miejscu: gdzie tkwiło źródło autorytetu tego rodzaju synodów? Źródłem autorytetu była tradycja apostołska, na którą składały się zarówno stopniowo kształtujący się kanon Pisma Świętego, jak i trwałość urzędu biskupiego oraz ciągłość wzajemnej wspólnoty poszczególnych Kościołów¹⁷.

SYNODY „EKUMENICZNE”

Do pytań najbardziej zawiłych odnośnie do synodów należy pytanie o to, jakie synody można nazwać „ekumenicznymi”. Według opinii ks. prof. Klausa Schatza SI, historyk nie może udzielić na nie odpowiedzi bez uprzednich orzeczeń eklezjologii. Odnotowuje on w książce pt. *Sobory Powszechne. Punkty zwrotne w historii Kościoła*, wydanej przez Wydawnictwo WAM w Krakowie w 2002 r., takie oto zdanie: „Pomijając fakt, że jasne rozróżnienie pomiędzy synodami «ekumenicznymi» (to znaczy «powszechnymi») a regionalnymi (dotyczącymi części Kościoła) tworzyło się stopniowo, to istnieje cały szereg synodów roszcujących sobie prawo do bycia synodami «ekumenicznymi»”¹⁸. Ów znawca problematyki soborowej uważa ponadto, że cecha „powszechności” synodów była długo podważana lub odrzucana, z czasem niektóre z nich zostały uznane za mające znaczenie dla Kościoła Powszechnego. Przywołuje on Sobór Konstantynopolitański I z 381 r., którego wyznanie wiary do dziś należy do wiążących dokumentów nauczycielskich wszystkich wielkich wyznań chrześcijańskich. Wspomina o syno-

¹⁴ Euzebiusz z Cezarei, *Historia kościelna. O męczennikach palestyńskich*, przekł. A. Lisiecki, Poznań 1924, s. 345.

¹⁵ K. Schatz, *Sobory powszechne. Punkty zwrotne w historii Kościoła*, Kraków 2002, s. 15-16.

¹⁶ M. Sitarz, *Synod*, w: EK, t. 18, kol. 1339-1340.

¹⁷ K. Schatz, *Sobory powszechne...*, s. 17.

¹⁸ Tamże, s. 15.

dach pierwszego tysiąclecia, które rościły sobie prawo do miana ekumenicznych, a liczba uczestników stawiała je na równi z uznanymi soborami, które jednak zostały odrzucone zarówno przez Kościół katolicki, jak i Kościół prawosławny: Wymienia synody: w Seleucji (Silifke) i Rimini (Ariminum) na przełomie 359/360 r. – w sprawie zażegnania kryzysu ariańskiego; w Efezie (drugi) w 449 r. (nazywany „zbójcekim”) – w celu zakończenia sporu o naturę Jezusa¹⁹; w Hierii w 754 r. – określany „ikonoklastycznym”. Jeszcze bardziej zawikłane są problemy dotyczące trzech „ekumenicznych” synodów konstantynopolińskich IX stulecia (861, 869/870, 879/880) oraz zachodnich synodów odbywających się w atmosferze napięcia między soborem a papieżem, poczynając od synodu w Pizie (1409), aż po kolejny synod w Pizie (drugi) i Sobór Laterański V (1512-1517)²⁰.

W okresie po Soborze Trydenckim, mimo wysiłków papieżstwa, synody przeżywały kryzys, który przejawiał się głównie w ograniczeniu ich zwoływania. Przyczyny tego zjawiska były złożone i posiadały nie tylko kościelny charakter²¹. W Kościele polskim kryzys synodów można wyraźnie zauważyć już w XVIII stuleciu. Były one zwoływane coraz rzadziej, aby niemal całkowicie zniknąć w okresie zaborów. Ożywienie związane z nimi nastąpiło po 1918 r. i stało się fenomenem²².

SYNODY DIECEZJALNE W KATOWICACH

Historycy Kościoła na Górnym Śląsku rzadko analizują przygotowania do Synodu Diecezji Śląskiej (Katowickiej), czynione w II Rzeczypospolitej. Od 1927 r. księża dziekani, z polecenia biskupa Arkadiusza Mariana Lisieckiego i przy współpracy duchowieństwa dekanalnego, opracowywali określone tematy, które były następnie dyskutowane na zebraniach księży i przesyłane w formie referatów na adres ks. Jana Kapicy, promotora synodu²³. Zebraną dokumentację porządkowało pięćdziesięciu księży, którzy działali w dziesięciu komisjach prosynodalnych: 1) liturgicznej (ks. Stanisław Maśliński – przewodniczący, ks. Robert Josiński, ks. Jan Ewangelista Moćko, ks. Wawrzyniec Pucher, ks. Rudolf Tomanek i ks. Franciszek Woźnica); 2) do spraw obowiązków stanu duchownego (ks. Mikołaj Knosała – przewodniczący, ks. Piotr Klimek, ks. Alojzy Koziółek, ks. Józef Nowak i ks. Jan Tomala); 3) duszpasterskiej (ks. Augustyn Koźlik – przewodniczący, bł. ks. Józef Czempiel, ks. Alojzy Gałuszka, ks. Michał Lewek

¹⁹ H. Pietras, *Początki teologii Kościoła*, Kraków 2000, s. 225.

²⁰ K. Schatz, *Sobory powszechne...*, s. 7, 10.

²¹ G. Bujak, *Synody diecezjalne Kościoła katolickiego w Polsce w latach 1922-1931. Organizacja i problematyka uchwał*, Kielce 2010, s. 9.

²² B. Kumor, *Ustrój i organizacja Kościoła polskiego w okresie niewoli narodowej 1772-1918*, Kraków 1980, s. 353-356.

²³ H. Olszar, *Duchowieństwo katolickie diecezji śląskiej (katowickiej) w Drugiej Rzeczypospolitej*, Katowice 2000, s. 321.

i ks. Franciszek Strzyż); 4) do spraw administracji parafii (ks. Józef Kubis – przewodniczący, ks. Paweł Michatz, ks. Wiktor Otręba, ks. Brunon Stefan i ks. Wojciech Szoltysik); 5) do spraw Akcji Katolickiej i charytatywnej (ks. Michał Lewek – przewodniczący, ks. Tomasz Reginek, ks. Franciszek Szulc, ks. Maksymilian Wojtas i ks. Franciszek Wyciślik); 6) do spraw politycznej i obywatelskiej działalności duchowieństwa (ks. Teofil Bromboszcz – przewodniczący, ks. Paweł Brandys, ks. Józef Londzin, ks. Władysław Robota i ks. Aleksander Skowroński); 7) dziekańskiej (ks. Wilhelm Kasperlik – przewodniczący, ks. Jan Barabas, ks. Jan Kudera, ks. Franciszek Schnalke i ks. Paweł Sigulla); 8) kapitulnej (ks. Jan Kapica – przewodniczący, ks. Paweł Brandys, ks. Teofil Bromboszcz, ks. Józef Kubis, ks. Wilhelm Kasperlik, ks. Józef Krupa, ks. Michał Lewek, ks. Wiktor Loss, ks. Antoni Olszak, ks. Jan Sikora, ks. Stefan Siwiec, ks. Aleksander Skowroński, bł. ks. Emil Szramek i ks. Ludwik Vogt); 9) do spraw religijnego wychowania młodzieży (ks. Jan Ewangelista Milik – przewodniczący, ks. Robert Josiński, ks. Henryk Proksch, ks. Aleksy Siara, ks. Józef Skudrzyk i ks. Stefan Szwejnoch); 10) kodyfikacyjnej (bł. ks. Emil Szramek – przewodniczący, ks. Franciszek Długosz, ks. Jan Jarczyk, ks. Franciszek Pogrzeba i ks. Jan Skrzypczyk)²⁴.

Komisje synodalne w Katowicach zakończyły działalność w 1931 r. w związku z przygotowaniem do pierwszego synodu plenarnego w odrodzonej Rzeczypospolitej, który odbył się 26 i 27 sierpnia (środa i czwartek) 1936 r. w Częstochowie²⁵. Ojcowie synodu plenarnego zajęli się całą strukturą Kościoła, zarówno duchowieństwem, jak i wiernymi świeckimi. Liczba odbytych wcześniej konferencji, wydanych dekretów, krążących listów i ankiet oraz pism z postulatami, wnioskami i opiniami świadczy o ogromie wysiłku „pokonującego opór materii” – przyzwyczajęń, niechęci i różnic wynikających z dzielnicowości²⁶. Po pracach komisji synodalnych w Katowicach pozostała nam jedynie dokumentacja archiwalna i długie, ponad czterdziestoletnie, oczekiwanie na ponowną mobilizację duchownych i świeckich²⁷.

Synody partykularne, zrealizowane w Katowicach już po II wojnie światowej, były reprezentacją „wybranych kapłanów oraz innych wiernych Kościoła lokalnego, którzy dla dobra całej wspólnoty diecezjalnej świadczyli pomoc biskupowi diecezjalnemu”²⁸. W tym wypadku chodziło o bpa Herberta Bednorza (1950-1985) i o abpa Wiktora Skworca (od 2011 r.). Synody zwołane przez nich w Katowicach

²⁴ „Wiadomości Diecezjalne” (Katowickie), 4,2 (1929), nr 2 (28 II), poz. 26, s. 17-18; nr 3 (18 IV), poz. 56, s. 29.

²⁵ *Polski Synod Plenarny w Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 1936; *Uchwały I. Polskiego Synodu Plenarnego*, Poznań 1938.

²⁶ J. Zieliński, *Pierwszy polski Synod Plenarny w odrodzonej Rzeczypospolitej. Okres przygotowań*, „Prawo Kanoniczne” 48 (2005) nr 3-4, s. 298.

²⁷ Archiwum Archidiecezjalne w Katowicach, Synod. Polityczna i obywatelska działalność duchowieństwa (1928-1930), sygn. 47/255.

²⁸ Kanon 460. Zob. *Kodeks prawa kanonicznego*, Poznań 1984, s. 213.

w latach 1972²⁹ i 2012³⁰ posiadały charakter pomocniczy w stosunku do ich posługi oraz działały dla dobra kleru i laikatu miejscowego Kościoła. Wykluczony był wszelki partykularyzm i szukanie jakichś wąsko pojętych dążeń. Liczyło się natomiast spojrzenie na całość Kościoła lokalnego, a następnie szukanie tego, co tej całości mogło służyć. Cel zarówno pierwszego, jak i drugiego z synodów został określony przez Sobór Watykański II w dekreście o pasterskich zadaniach biskupów *Christus Dominus*: „Ten święty Sobór powszechny wyraża życzenie, aby czcigodne instytucje soborów i synodów odżyły z nową mocą, aby tym lepiej i skuteczniej można się było przyczynić do wzrostu wiary i zachowania dyscypliny w różnych Kościołach, zależnie od okoliczności czasu”³¹. Według mojej opinii celem synodów katowickich stał się przede wszystkim „wzrost wiary”, która, oparta na łasce, wyraża się historycznie. W czasie obrad synodalnych zadawano sobie pytanie: w jaki sposób w nowych okolicznościach historycznych wiara mogłaby się wyrazić, odpowiadając na pojawiające się wyzwania i czynniki, które jej sprzyjają? Zmieniające się okoliczności domagały się ponadto postawienia kolejnego pytania: czy nie należałoby zwrócić uwagi na jakiś aspekt dyscyplinarny?

Jak przebiegał katowicki proces synodalny w latach 1972-1975 i 2012-2016? Zasadniczo obejmował on etap przygotowawczy i etap bezpośrednich prac synodalnych. Na pierwszym etapie chodziło o określenie, zgodnie z wolą biskupa diecezjalnego, zakresu prac synodalnych oraz podanie sposobu ich praktycznej realizacji. Na drugim etapie chodziło o wypracowanie konkluzji, najlepiej w postaci dokumentu normatywnego, w którym zostały określone konkretne zadania mające zostać podjęte w życiu i działalności różnych osób, stanów i instytucji w Kościele w diecezji i archidiecezji katowickiej. Kluczową rolę na pierwszym etapie odegrała komisja przygotowawcza, która określiła zakres prac synodalnych i sposób ich prowadzenia. Etap bezpośrednich prac synodalnych doprowadził do spójnych konkluzji o charakterze operatywnym w odniesieniu do przyszłości Kościoła partykularnego. Tak powstały dwa dokumenty synodalne: pierwszy pt. *Wiara, modlitwa i życie w Kościele Katowickim. Uchwały I Synodu Diecezji Katowickiej*, Katowice-Rzym 1976 (301 s.), przygotowany przez komisję synodalną w składzie: ks. Benedykt Woźnica, Irena Mierzwa, Marianna Połomska, ks. Romuald Rak i ks. Stanisław Szymecki oraz drugi pt. *Wysłuchani w Duchu. Uchwały II Synodu Archidiecezji Katowickiej*, Katowice 2016 (185 s.), pod redakcją ks. Grzegorza Strzelczyka i Magdaleny Józwik.

²⁹ R. Sobański, *Synod Katowicki – posoborowy synod pastoralny*, w: Ks. Bp dr Herbert Bednorz, *Działalność duszpasterska*, Katowice 2007, s. 27-38; B. Woźnica, *Diecezja katowicka – wczoraj i dziś*, w: „Z tej Ziemi”. *Śląski kalendarz katolicki na rok 1984*, Katowice 1984, s. 55-56.

³⁰ *II Synod Archidiecezji Katowickiej. Akty wykonawcze*, „Wiadomości Archidiecezjalne” (Katowice), 84 (2016) (suplement).

³¹ Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele *Christus Dominus*, nr 36, w: Sobór Watykański II. *Konstytucje, dekrety, deklaracje*, Poznań 1968, s. 231.

W mojej pamięci zachowały się obrazy związane z obydwoma synodami katowickimi. W pierwszym z nich uczestniczyłem czynnie jako licealista i wybrany przez ks. proboszcza Jana Rzepkę przedstawiciel parafii Świętego Anioła Stróża w Gorzycach. Zasiadałem w ławach sali synodalnej, specjalnie do tego przygotowanej w podziemiach katedry pw. Chrystusa Króla w Katowicach. W drugim synodzie (archidiecezjalnym) w Katowicach brałem udział w roli sekretarza Komisji do Spraw Duchowieństwa, do której należeli również bp Marek Szudło (przewodniczący od kwietnia 2013 r.), ks. Andrzej Chorzępa, ks. Grzegorz Kolbiarz, ks. Andrzej Marek (przewodniczący do kwietnia 2013 r.), ks. Edward Naplepa i ks. Jacek Wojciech³². Spotkania naszej komisji odbywały się w sali jadalnej biskupów w gmachu Kurii Archidiecezjalnej w Katowicach, zaś obrady synodalne przedstawicieli wszystkich komisji miały miejsce w auli Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach przy ulicy Jordana 18³³.

ZAKOŃCZENIE

Synody wyrosły z praktyki Kościoła w dwóch ostatnich tysiącletniach. Należą one do jego tradycji, sięgającej początkami epoki apostołskiej. To określa ich pierwszorzędne znaczenie, podobnie jak życie poszczególnych Kościołów partykularnych. Badania historyczne wyraźnie ukazują, że synody odgrywały kluczową rolę w ich urzeczywistnianiu się jako pewnych całości eklezjalnych, jak również przyczyniały się do rozwiązywania pojawiających się problemów. Święty Jan Paweł II wielokrotnie podkreślał w duchu *Vaticanium Secundum*, który był „soborem pastoralnym”, że poszczególne Kościoły partykularne także potrzebują synodów o charakterze pastoralnym, czyli takich, które wskażą kierunki działań w kontekście znaków czasu i pojawiających się wyzwań. Synod jest potrzebny po to, aby wyraziła się w nim wspólna troska „o bycie Kościołem i bycie w Kościele”, którego kluczowym przejawem jest troska o utożsamienie się z nim. A do tego można dojść jedynie dokonując wspólnotowego namysłu, kim jesteśmy jako Kościół i jakie są nasze zadania w tym względzie. W świetle Soboru Watykańskiego II jest to jeden z kluczowych wymiarów przeżywania eklezjalnego wymiaru wiary. Wrócił do tej myśli abp Wiktor Skworec w 2016 r., gdy – w odniesieniu do katowickich dokonań synodalnych – napisał: „W realizację synodalnych wskazań – budując na dokonaniach I Synodu Diecezji Katowickiej, który był wyrazem recepcji Soboru Watykańskiego II – trzeba będzie włączyć aktualne charyzmaty i dary łaski, w postawie posłuszeństwa odnowić gorliwość wobec otrzymanych już obowiązków i zadań. Duszpasterstwo, wyraźnie zorientowane na realizację właściwego

³² *Wysłuchani w Ducha. Uchwały II Synodu Archidiecezji Katowickiej*, red. G. Strzelczyk, M. Józwiak, Katowice 2016, s. 160.

³³ Archiwum Prywatne Autora, Teczka: Protokoły, Protokół z posiedzenia Komisji do Spraw Duchowieństwa w dniu 15 grudnia 2014 r.

celu Kościoła, będzie wymagało chrześcijańskiej dojrzałości, głoszenia kerygmatu i mistagogicznego inicjowania osobistej więzi z Bogiem w modlitwie, słowie Bożym, sakramentach i braterskiej wspólnoty. [...] To jest piękno i siła *sensus fidei*, tego nadprzyrodzonego zmysłu wiary, który jest dany Kościołowi przez Ducha Świętego, abyśmy razem mogli doświadczyć mocy Ewangelii, nauczyć się naśladować Jezusa – także na drodze krzyża – oraz jak głosić Dobrą Nowinę tym, którzy jeszcze Chrystusa nie poznali lub się od Niego oddalili”³⁴. W tym miejscu zawsze aktualne są słowa z Księgi Izajasza: „Duch Pana Boga nade mną, bo Pan mnie namaścił, abym ubogim głosił dobrą nowinę. Posłał mnie, abym opatrzył rany złamanych na duchu, abym ogłosił więźniom wolność, a zniewolonych uczynił wolnymi, abym ogłosił rok łaski od Pana”³⁵.

BIBLIOGRAFIA

- Acta Synodalia*, t. 1: 50-381, układ i opracowanie A. Baron, H. Pietras, Kraków 2006.
- Acta Synodalia*, t. 4: 381-431, układ i opracowanie A. Baron, H. Pietras, Kraków 2010.
- Acta Synodalia*, t. 6: 431-504, układ i opracowanie A. Baron, H. Pietras, Kraków 2012.
- Acta Synodalia*, t. 12: 553-600, układ i opracowanie A. Baron, H. Pietras, Kraków 2020.
- Archiwum Archidiecezjalne w Katowicach, Synod. Polityczna i obywatelska działalność duchowieństwa (1928-1930), sygn. 47/255.
- Archiwum Prywatne Autora, Teczka: Protokoły.
- Bujak G., *Synody diecezjalne Kościoła katolickiego w Polsce w latach 1922-1931. Organizacja i problematyka uchwał*, Kielce 2010.
- II Synod Archidiecezji Katowickiej. Akty wykonawcze*, „Wiadomości Archidiecezjalne” (Katowice), 84 (2016) (suplement).
- Euzebiusz z Cezarei, *Historia kościelna. O męczennikach palestyńskich*, przekład A. Lisiecki, Poznań 1924.
- Kodeks prawa kanonicznego*, Poznań 1984.
- Królikowski J., *Nie mamy prawa milczeć! Apologia Kościoła*, Kraków 2021.
- Ku Kościołowi synodalnemu: komunია, uczestnictwo i misja. Vademecum Synodu o synodalności. Oficjalny podręcznik słuchania i rozeznawania w Kościołach lokalnych: etap pierwszy [październik 2021 – kwiecień 2022] w diecezjach i konferencjach episkopatów prowadzący do Zgromadzenia Synodu Biskupów w październiku 2023 roku*, Watykan 2021.
- Kumor B., *Ustrój i organizacja Kościoła polskiego w okresie niewoli narodowej 1772-1918*, Kraków 1980.
- Leksykon papieży*, red. R. Monge, Kraków 2008.
- Łysiak W., *Dół*, Warszawa 2021.

³⁴ *Wysłuchani w Ducha ...*, s. 9.

³⁵ Iz 61,1-2. *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu ...*, s. 1687-1688.

- Olszar H., *Duchowieństwo katolickie diecezji śląskiej (katowickiej) w Drugiej Rzeczypospolitej*, Katowice 2000.
- Pietras H., *Początki Teologii Kościoła*, Kraków 2000.
- Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu. Najnowszy przekład z języków oryginalnych z komentarzem*, Częstochowa 2008.
- Polski Synod Plenarny w Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 1936; *Uchwały I. Polskiego Synodu Plenarnego*, Poznań 1938.
- Schatz K., *Sobory Powszechne. Punkty zwrotne w historii Kościoła*, Kraków 2002.
- Sieben H.J., *Synode. Synodalität. I. Historisch-theologisch* (hasło), w: *Lexikon für Theologie und Kirche*, t. 9, Freiburg–Basel–Rom–Wien 2006, kol. 1186-1187.
- Sitarz M., *Synod* (hasło), w: *Encyklopedia katolicka*, t. 18, red. E. Gigilewicz, Lublin 2013, kol. 1339-1341.
- Sobański R., *Synod Katowicki – posoborowy synod pastoralny*, w: *Ks. Bp dr Herbert Bednorz. Działalność duszpasterska*, Katowice 2007, s. 27-38.
- Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekryty, deklaracje*, Poznań 1968.
- „Wiadomości Diecezjalne” (Katowickie), 4,2 (1929), (28 II), poz. 26, s. 17-18.
- „Wiadomości Diecezjalne” (Katowickie), 4,3 (1929), (18 IV), poz. 56, s. 29.
- Wołyniec W., *Teologia synodalna*, t. 1: 245-325, Katowice 2020.
- Woźnica B., *Diecezja katowicka – wczoraj i dziś*, w: „Z tej Ziemi”. *Śląski kalendarz katolicki na rok 1984*, Katowice 1984, s. 55-56.
- Wysłuchani w Ducha. Uchwały II Synodu Archidiecezji Katowickiej*, red. G. Strzelczyk, M. Józwik, Katowice 2016.
- Zieliński J., *Pierwszy polski Synod Plenarny w odrodzonej Rzeczypospolitej. Okres przygotowań*, „Prawo Kanoniczne” 48 (2005) nr 3-4, s. 237-299.